יט טור ש"ע א"ח סי' קיו

:סעיף א

מעניות הלכה א והלכה ב

טוש"ע א"ח סי תקעה סעיף

בח ו מיי׳ שם פ״א הלכה ה

טוש"ע א"ח סיי תקעד סעיף א: בט ז מיי שם הלכה ט ופ"ג

הלכה [ט] י וטוש״ע שם סי׳ תקעה סעיף ז:

ל) [כלומר נכשרין ומתמתקין ערוך], ב) [פי׳ תרי וקב והיינו חלי סאה ערוך], ג) פסחים לד., ד) [כלומר מוטב שיהיה מטר הרבה מהיות חורב בלי מטר. ערוך], ה) [לעיל ד:], ו) לעיל ו. ב"מ כח., ו) [פי׳ הגאון כאשר כתיב נשיא בית אב תרגומו רב בית אבא זה ראש בית אב. ערוך ערך רשבא א], ה) לקמן טו:, ט) [תהלים לג], י) [פרשה ד], כ) וירמיה נאו. ל) ובנוסחאות

תורה אור השלם ו. עַד לא עֲשֶׂה אֶרֶץ. וְחוּצֵוֹת וְרֹאשׁ עַפְּרוֹת

נש עַפְרוֹת משלי חכו תבל: ַּבַּר. .ב.. 2. הַנֹּתֵן מָטָר עַל פְּנֵי אָרֶץ ָּיִי בְּיִבְּיִּ וְשׁלֵחַ מֵּיִם עַל פְּנֵי חוּצוֹת: איוב ה י

סְבִיבוֹתְיוֹ סֻכְּתוֹ חֶשְׁכַת מֵיִם סְבִיבוֹתְיוֹ סֻכְּתוֹ חֶשְׁכַת מֵיִם עבי שחקים: תהלים יח יב שְּׁחָלְּים: מִיִּס יְּחִיבּ זַ חַשְׁרַת מֵיִם עָבֵי ז חַשְׁרַת מֵיִם עָבֵי שמואל ב כב יב שחקים: יִּן בַּיִּרִים מֵעֲלִיּוֹתָיוּ מַשְׁקֶה הָרִים מֵעֲלִיּוֹתָיו מַעֲשֶׂיךְ תִּשְׂבַע תהלים קד יג הְאָרֶץ: תהלים קר יג 6. וְנְהֶר יצִא מִעַּדְן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשְׁם יִפְּרַד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רְאַשִּים: בראשית בי 7. שבוָתְּ עַל מִים רַבִּים :הארץ רַבָּת אוֹצֶרֹת בָּא קְצֵךְ אַמַּת

הגהות הב"ח

(A) גמ' שנאמר עד לא עשה ארץ וחולות א"י שותה תחילה כו' על פני ארץ וגו' א"י משקה אותה הקב"ה בעלמו מתמלית וכו' על פני ארץ וגו׳ משל לאדם שמגבן את הגבינה: (ב) רש"י בברייתו כו' כמכנים מים בנאד רבתגם באולרות כו' ואולר לים מכ"ל שותה תחלה שם יורדין הגשמים תחלה כך ומה"ד מתמצית משיורי מים שנשאר בעבים בישרור ביים שתמחו כפכים כו' א"י מה"ד חשרת כו': (ג) ד"ה ה"ג שקול כו' חכשרת. נ"ב ולהכי נקט רי"ש ולא נקט שי"ן דשי"ן הכא והכא כתיב: (ד) ד"ה ונהר יולא מעדו כלומר סימו לדבר כו׳ דכמיב קרא ונהר יונמ מעדן תחילה להשקות הגן: (ס) ד"ה מנא כו׳ להשקות עדן לעולם: (ו) ד"ה נקיטינן דהכי הוא דחצדא בכל כלח מיטרא דטובעני כו' הד"א:

רבינו גרשום

מתמצית כור שותה תרקב. מתמצית גן עדן שותה כל העולם. דכל העולם לגבי גז תרי וקב, דהיינו ג' קבין. כור ל׳ סאין, ותרקב חצי סאה, נמצא תרקב אחד מששים בכור, וכל העולם אחד מששים בגז עדו. דחצדא כלא מטרא. כלומר, שקוצרת בלא מטר, כלומר שאינה צריכה מטר, כלומר מטר, שיושבת בין ביצעי ולא יובשני. כלומר, מיתרמי שטובעיז הזרעים אבל לעולם כשבעה כו כחמשה עשר יום אחר החג. כלומר דז׳

להתחיל בשני דליכא אפקעת שערים משום יחידים לחודייהו. והללו ג' תעניות דיחידים אינן בכלל י"ג תעניות דלבור חדע דקא חשיב במתניים שלש ושלש ושבע: ומפסיקין בראשי הדשים. שאם חל ר"ח בשני ובחמישי לאחר שהתחילו להתענות פוסקין תעניתם:

יי וויוה. ביי אורה הג, כדי שיגיע האחרון כו׳ קודם הגשמים. ובגולה. אין שואלין את הגשמים עד ששים בתקופה, במרחשון הוא ש"י אחר ההג, כדי שיגיע האחרון כו׳ קודם הגשמים. ובגולה. אין שואלין את הגשמים עד ששים בתקופה, לפי שהן במקום נמוך ואין צריכין למטר כל כך. ציבי דטבות רישבא. דהוה עשיר, והיו עצים שלו מונחים ליבש בשדה עד שיכנסם במרחשון. כלפני ששים. ואין שואלין בו, או כלאחר ששים, ושואלין בו. עילאי בעו מיא. רב דהוה מא"י בעי מים בששים. תתאי לא בעי מיא, שמואל דהוה מבבל עד לבסוף לא בעי מיא, עד ששים ואחד. אוכלין ושותין משחשכה. שאין אוכלין מבעוד יום כיוה"כ וכתשעה באב. שלא להפקיע את השערים. דבני כפרים הבאים ליום הכניסה מספקים מים ומזון

בברייתו של עולם. כתיב שהיה כל העולם שטוף במים והקב"ה כינסן במקום אחד כמכנים מים בנאד (ב) שנתנם באולרות דכתיבש נותן באולרות תהומות שם חול גבולו ואולר לים: משיורי המלים. מה שנשאר בעבים אחר שתייתה: על פני ארץ. א"י: בתחילה

שותה. שם יורדין הגשמים תחילה

כך שמעתי: השרת מים והשכת מים.

שני מקראות הן חד בתהלים וחד

בשמואל בוידבר דוד: ה״ג שקול כף

ושדי חריש. כלומר קח כף שבמלת

חשכת ולרפו עם מלת חשרת וקרי

ביה (ג) חכשרת שממתקין ומכשירין

בעבים: חשוך ענני סגיאין מימוהי.

והיינו דכתיב חשכת מים: נהור

ענני. כשהענן קליש זעירן מימוהי

ומכלל חשוך סגיאין אתה למד אבל

נהור זעירין וחשרת לשון השרה

כמו אין שורין דיו (שבת דף יו:) (כו')

כדדרים ליה רבי יהושע לעיל [ט:] אבל

חשכת מיבעי ליה להכי ולהכי:

במאמר הן חלוין. אינן נחות על שום

דבר אלא מכונסות ועומדות כמין

בריכה ותלויות במאמרו של הקב"ה:

ופירותיהן מי גשמים. משום לישנה

דקרא נקט הכי משום דכתיב מפרי

מעשיך תשבע הארץ ופירותיהם

כלומר מזיעת המים שאין נחסרין

כלום כדכתיב (תהלים סה) פלג אלהים

מלא מים כל שעה והקרן קיימת ופירותיהן מי גשמים וכן מפורש בבראשית רבה י: ונהר יולא מעדן.

(ד) סימן לדבר שגן עדן שותה מן

הגשמים תחילה דכתיב ונהר יולא

מעדן להשקות את הגן וגו': סנא

מסמלים בים כור. כלי שמשקין

במימיו בית כור יכולין להשקות

בתמליתו שיעור זריעת תרקב שהוא

אחד מששים בבית כור. והכי נמי

עולם אחד מששים בגן עדן ודי לו

בתמלית העננים המשקין את הגן.

(ס) גן לפני כל העולם כולו כעדן לגן:

נמלא כל העולם ככיסוי קדרה.

הקטן כנגד הקדרה: שוכנת על מים

רבים רבת אולרות. בא קלך אמת

בלעך י: שרבו אולרותיה. שקנו

עושר: מים רבים. שמשקין שדותיהן

דבבל עמוקה מכל הארצות וגשמים

מטפטפין ויורדין שם: עתירה בבל.

עשירה היא בבל שקולרין בה תבואה

בלא מטר שאינן לריכים לגשמים:

נקיטינן. דהכי (ו) חלדא בבל בלא

מיטרא: דטובעני. היא מקום מצולה

ורקק: ולא יובשני. שאינה יבשה:

מתבר' נשלשה במרחשון שוחלין

את הגשמים וכו' רבן גמליאל אומר

בשבעה בו בט"ו יום חחר החג.

בברייתו של עולם ת"ר א"י נבראת תחילה וכל העולם כולו נברא לבסוף שנאמר יעד לא עשה ארץ וחוצות א"י וווי משקה אותה הקב"ה בעצמו וכל העולם כולו ע"י שליח שנאמר 2 הנותן מטר על פני ארץ ושולח מים על פני חוצות א"י שותה מי גשמים וכל העולם כולו מתמצית שנאמר הנותן ממר על פני ארץ וגו' א"י שותה תחילה וכל העולם כולו לבסוף שנאמר הנותן

מטר על פני ארץ וגו' משל לאדם שמגבל את הגבינה נוטל את האוכל

ומניח את הפסולת אמר מר ממתקין הן בעבים מנליה דא"ר יצחק בר יוסף

א"ר יוחנן כתיב ז חשכת מים עבי שחקים וכתיב ז חשרת מים עבי שחקים

שקול כף ושדי אריש וקרי ביה 6 חכשרת ור׳ יהושע בהני קראי מאי דריש בהו

סבר לה כי הא דכי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא נהור ענני זעירין מוהי

חשוך ענני סגיין מוהי כמאן אזלא הא דתניא מים העליונים במאמר הם תלוים

ופירותיהן מי גשמים שנאמר כפרי מעשיך תשבע הארץ כמאן כר' יהושע

ור' אליעור ההוא במעשה ידיו של הקב"ה הוא דכתיב אריב"ל כל העולם

כולו מתמצית גן עדן הוא שותה שנאמר יונהר יוצא מעדן וגו' תנא מתמצית

בית כור שותה ל תרקב: ת"ר מארץ מצרים הויא ד' מאות פרסה על ד' מאות

פרסה והוא אחד מששים בכוש וכוש אחד מששים בעולם ועולם א' מששים

בגן וגן אחד מששים לעדן ועדן אחד מס' לגיהנם נמצא כל העולם כולו

ככיםוי קדרה לגיהנם וי"א גיהנם אין לה שיעור וי"א עדן אין לה שיעור א"ר

אושעיא מאי דכתיב ז שוכנת על מים רבים רבת אוצרות מי גרם לבבל שיהו

אוצרותיה מליאות בר הוי אומר מפני ששוכנת על מים רבים אמר רב עתירה

בבל דחצדא בלא מיטרא אמר אביי נקיטינן יי טובעני ולא יובשני:

בותני' ס בג' במרחשון שואלין את הגשמים רבן גמליאל אומר א בשבעה בו

מ"ו יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת: גמ" י א"ר אלעזר

הלכה כרבן גמליאל תניא חנניה אומר - ובגולה עד ששים בתקופה אמר רב

הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניה איני והא בעו מיניה משמואל

מאימת מדכרינן ותן של ומשר אמר להו מכי מעיילי ציבי לבי שבות " רישבא

דילמא אידי ואידי חד שיעורא הוא איבעיא להו יום ששים כלפני ששים או

כלאחר ששים ת"ש רב אמר יום ששים כלאחר ששים ושמואל אמר יום

ששים כלפני ששים א"ר נחמן בר יצחק וסימנך עילאי בעו מיא תתאי לא

בעו מיא אמר רב פפא י הלכתא יום ששים כלאחר ששים: בותני י הגיע י״ז

במרחשון ולא ירדו גשמים התחילו היחידים מתענין ג' תעניות אוכלין

ושותין משחשיכה ומותרין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסגדל

ובתשמיש הממה - הגיע ר"ח כסליו ולא ירדו גשמים ב"ד גוזרין שלש תעניות

על הצבור אוכלין ושותין משחשיכה ומותרין במלאכה וברחיצה ובסיכה

ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה: גמ' מאן יחידים אמר רב הונא רבנן

ואמר רב הונא יחידים מתענין שלשה תעניות שני וחמישי ושני מאי קמשמע

לן תנינא י אין גוזרין תענית על הצבור בתחילה בחמישי שלא להפקיע את

השערים אלא שלש תעניות הראשונות שני וחמישי ושני מהו דתימא הני

מילי צבור אבל יחיד לא קמשמע לן תניא גמי הכי כשהתחילו היחידים

להתענות מתענין שני וחמישי ושני יומפסיקין בראשי חדשים

כלומר בשבעה במרחשון הוא ט"ו אחר החג: כדי שיגיע האחרון. כלומר קודם ביאת מים לנהר פרת שהוא רחוק יותר: גב" ובגולה

ששים. ובגולה אין שואלין עד ששים בתקופה לפי שהוא מקום נמוך ואין לריכים מטר כל כך: מכי מעיילי ליבי לבי טבוח רישבא. משעה

שמכניסין עלים לאולר ללורך ימות הגשמים שכן היו נוהגין לפי שהיו יודעין שזמן גשמים הוא משם ואילך ולא היו יכולין לחטוב עלים ביער:

רישבא. לייד עופות כמו אין פורשין © רשבים ליונים _{(ב״ק} דף עמ:). טבות שם אדם: **כלפני ס'.** ולא מדכרינן: **כלאחר ס'.** ומדכרינן: **עילאי**

בעו מים. העומדים בהרים לריכין יותר מים מפני שהגשמים מתגלגלים ויורדין למטה: סחאי לא בעו מים. שמתכנסין כל מימי ההרים

לבקעה. ה"נ רב שהיה מארץ ישראל כדאמרינן בעלמא (גיטין דף ו.) מכי אתא רב לבבל וארץ ישראל גבוהה מכל הארצות משום הכי אמר

כלאחר ששים ובבבל בגולה מחוך שאינן לריכין לגשמים אין שואלין עד ס׳ לחקופת חשרי. וכן אנו נוהגים שכל מנהגינו אחר בני בבל:

בותבי' הגיע שבעה עשר וכו'. אוכלין ושותין משחשיכה שאין אוכלין מבעוד יום כיום הכפורים ומשעה באב: גבו' מאי קמ"ל. האי

דקאמר שני וחמישי ושני: סנינא. בפירקין דלקמן (דף טו:) אין גחרין תענית כו' שלא להפקיע את השערים שאם היו מתחילין להתענות

בחמישי היו קונין למולאי התענית שתי סעודות גדולות אחד לתענית ואחד לשבת וכסבור המוכר שרעב בא לעולם ואחי לאפקועי

שערים: **אפקועי.** מבטל שיעור מדה הראשונה וממעטה: **אכל יחידים לא.** שלש מעניות שהיחידין עושין קודם ללבור אינן זקוקין

ויפקיעו השערים:

קרי ביה חבשרת. פי׳ הטל הכ״ף מן חשכת ושדי עם חשרת בו אבג מיי׳ פ״ב מהלכות

הלכתא יום ם' כלאחר ם'.

תקופה מתחיל: אין גוזרין תענית על הצבור בתחילה בחמישי שלא

להפקיע השערים. פי׳ שע״י שעשו

הלבור תענית יקנו מזון של חמישי

ושל שבת וכסבורים העם יוקר היא

וכן עמא דבר ויום

ויהיה חכשרת כלומר שהמים בעונים מתכשרים שהעונים

שותים לבסוף הם ממתקים בעבים: מובעני ולא יובשני. פי׳ מוטב להיות בארן שהיא לחה מכשהיא יבשה:

מוסף רש"י ככיסוי קדרה. דבר מועט (פסחים צד.). בג' במרחשון שואליז את הגשמים. הכי קים להו דהוי זמן גשמים גמליאל. דאינו שואל עד היחידים. מסידיס (לעיל ו.). להפקיע שלא חנויות שקונין למולאי חמישי שתי סעודות גדולות לעולם ומייחרים ומפחיעים 336 להתענות יודעין שאינו אלא מפני המענית (לקמו טו:).

רבינו חננאל

משקה אותה [בעצמו] וכל העולם כולו על ידי שליח. שנאמר הנותן מטר על פני ארץ ושולח מים על פני חוצות. ארץ ישראל שותה מי תמצית, שנאמר הנותן מטר וגו׳. משל לאדם מגבל גבינה ת"ר מצרים ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. אחד מששים בעולם. והעולם אחד מששים בגן, וגן אחד מששים בעדן, ועדן אחד מששים בגיהנם, נמצא כל העולם כולו ככיסוי קדירה כל העולם מתמצית הגן הוא שותה שנאמר. ונהר יוצא מתמצית בית כור שותה תרקב. פי׳. התרקב הוא חצי . נמצא א' מס' בכור. וכיון ששנה בחיצונה והעולם א חלק א' מס' חלקים בגן, ומתמציתו שותה כל העולם. בית כור שותה תרקב, שהוא זה התרקב א' מס' בכור כמו שהוא העולם א' מס' בגן, ושותה תמציתו. מתני'. בשלשה במרחשווז שואלים את הגשמים, (כו'), רבן גמליאל אומר בשבעה בו. א״ר אלעזר הלכה כרבז נמליאל. תנא חנניה אומו ובגולה עד ס׳ יום בתקופה. אמר שמואל הלכתא כחנניה. מן הכנסת עצים דבי טבור מ רישבא מן השדה הוה ס׳ בתקופה. ואיבעיא לז יום ס׳ כלאחר ס' ושואל. רב אמר כלפני ס׳. ושמואל אמר

ובימים

וכן פיי, נהרדעא אחריה דשמואל והיא לגבי נהרדעא תתאה, והן אינם מבקשים מים, וסורא אחריה דרב והיא לגבי נהרדעא תתאה, והן אינם מבקשים מים, וסורא אחריה דרב והיא לגבי נהרדעא תתאה, והן אינם מבקשים מים, וסורא אחריה דרב ופפאן הלכתא יום [ס׳ כל]אחר ס׳. מתני׳ הגיע י״ז במרחשוון ולא ירדו תחתיים נקוין המים בהם ומתקיימין אצלם. אמר רב [פפא] הלכתא יום [ס׳ כל]אחר ס׳. מתני׳ הגיע י״ז במרחשוון ולא ירדו גשמים התחילו היחידים מתענין. ואוקים רב הונא להני [יחידים] רבנן. ומתענין שני וחמישי ושני, ומפסיקין בראש חדש ובימים

ואחת לשבת, סבורים שבא רעב

ארץ ישראל נבראת תחלה. שנאמר עד לא עשה ארץ